11. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

УДК 630.22

В.Л. КОРЖОВ[1], Л.В. ПОЛЯКОВА[2]

СТРАТЕГІЧНІ ЗАВДАННЯ РОЗВИТКУ ЛІСОВОГО СЕКТОРУ КАРПАТ

Подано загальні відомості про "Рамкову конвенцію про охорону та сталий розвиток Карпат" (надалі – Карпатська конвенція) та розроблений для виконання її завдань "Протокол про стале управління лісами", затверджений на Третій конференції сторін Карпатської конвенції (Братіслава, 2011). Представлено інформацію про особливості розробки "Стратегічного плану дій для впровадження Протоколу про стале управління лісами", який затверджено Четвертою конференцією сторін (Мікулов, Чехія, 2014). Наведено, передбачені стратегічним планом дій, мету та заходи для кожної з них.

Ключові слова: *Карпатська конвенція, стале управління лісами, стратегічний план дій*

Вступ. На теперішній час постало питання вирішення глобальних екологічних проблем, до яких належать і суттєве зменшення площ лісів та стійкі тенденції глобальної зміни клімату. Тому світова спільнота акцентує увагу на запровадженні сталого управління лісами, чим досягається життєво важливий баланс між людиною і природою, що є складовою сталого розвитку суспільства. Україна активно долучилася до цього процесу [1, 11]. Одним із кроків у вирішенні цих проблем є підписання в Києві у 2003 р. "Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат". Цей міжнародний договір, учасниками якого є сім країн Центральної та Східної Європи (Чехія, Угорщина, Польща, Румунія, Сербія, Словаччина та Україна), є другою вагомою субрегіональною угодою щодо захисту гірських районів по всьому світі. З 2004 р. секретаріат Карпатської конвенції перебуває у компетенції Програми ООН із захисту навколишнього середовища у Відні та приймається Австрійською Республікою [3, 8, 9, 10].

З метою виконання завдань, визначених Карпатською конвенцією, підготовлено і затверджено "Протокол про стале управління лісами" (Братіслава, 27.05.2011 р.). Україна однією з перших ратифікувала цей документ [2, 7]. Упродовж 2012-2013 рр. його ратифікували всі країни-учасниці рамкової конвенції. Метою Протоколу є сприяння сталому управлінню Карпатськими лісами та їх охороні в інтересах нинішнього та прийдешнього поколінь. Цей документ складається із 5 глав, які містять 31 статтю. Основні їх вимоги спрямовані на підтримку і збільшення лісистості територій, визначення та охорону природних лісів, особливо – пралісів, поліпшення захисних функцій лісів, збереження продуктивних функцій лісів та їхньої ролі у розвитку сільських територій і зеленої економіки, а також застосування раціональних методів заготівлі і використання деревини, як екологічно безпечної та поновлюваної сировини, з урахуванням посилення ролі лісового сектору в пом'якшенні змін клімату [12].

Для ефективного і своєчасного виконання завдань цього міждержавного документа та відповідно до технічних завдань, затверджених Президією і схвалених Конференцією сторін Карпатської конвенції, Міжнародний секретаріат розробив у 2012-2014 рр. "Стратегічний план дій для впровадження Протоколу про стале управління лісами" (надалі – Стратегічний план дій). У згаданий період функціонувала Робоча група зі сталого управління лісами, в яку входили висококваліфіковані фахівці з різних країн. У нарадах групи також брали участь представники органів державного управління, лісових підприємств, наукових і громадських організацій. Суттєвий внесок у розроблення цього документа зробили фахівці Держлісагентства України та науковці УкрНДІгірліс, які відстоювали питання необхідності закладення в документ реальних за-

[1] **КОРЖОВ Володимир Леонідович** – член-кореспондент Лісівничої академії наук України, кандидат технічних наук, старший науковий співробітник, перший заступник директора Українського науково-дослідного інституту гірського лісівництва ім. П.С. Пастернака, м. Івано-Франківськ, Україна. Тел.: 03422-2-52-16, +38-067-380-25-08. E-mail: vl.korzhov@ukr..net

[2] **ПОЛЯКОВА Любов Володимирівна** – головний спеціаліст сектору міжнародних відносин Державного агентства лісових ресурсів України, м. Київ, Україна. Тел.: 044-234-26-35, +38-050-698-35-43. E-maill: polyakova@ukr..net

ходів та екологізації лісокористування в гірських лісах [4-6]. Стратегічний план дій було обговорено на міжнародному рівні і затверджено Четвертою конференцією сторін у вересні 2014 р. (м. Мікулов, Чехія). Нижче наведено в неофіційному перекладі передбачені Стратегічним планом дій мету та обов'язкові для виконання заходи для кожної мети. Також цим документом регламентуються й очікувані результати, що дасть змогу здійснювати належну оцінку виконання того чи іншого заходу. З повним текстом документа можна ознайомитися в матеріалах Карпатської конвенції [13]. Державне агентство лісових ресурсів України уже зобов'язало підвідомчі підприємства враховувати вимоги Стратегічного плану дій у своїй діяльності та, починаючи з 2015 р., подавати звіти про виконання його заходів.

Основний зміст Стратегічного плану дій

МЕТА 1 – Впровадження політик і стратегій, спрямованих на стале лісоуправління та інтеграцію їх цілей в політики інших секторів

Захід 1.1. Оцінювати, розробляти, приймати та/або оновлювати і впроваджувати на своїй території політики та/або стратегії, які спрямовані на сприяння сталому управлінню і захисту лісів у Карпатах на території своєї країни, щоб принести користь нинішньому і майбутнім поколінням.

Захід 1.2. Комунікувати цілі і положення Протоколу з відповідними міжнародними органами, які відповідальні чи беруть участь у розробленні або в перегляді інших регіональних секторальних політик, що можуть вплинути на стійке управління та захист лісів у Карпатах і сприяти в своїх країнах консультаціям, щоб гарантувати, що цілі Протоколу належним чином будуть враховані в національних, регіональних і глобальних стратегіях. Зокрема, що вони інтегровані в такі політики та стратегії: збереження біорізноманіття; захист ґрунтів; розвиток сільських районів; управління водними ресурсами і басейнами річок; попередження змін клімату; розвиток туризму, промисловості та енергетики; збереження культурної спадщини і традиційних знань; просторове планування, транспорт та інфраструктури.

Захід 1.3. Заохочувати проведення консультацій, координації та співпраці між установами глобальних, регіональних інституцій і місцевих органів влади та інших зацікавлених осіб кожної зі Сторін, щоб залучити їх до розроблення і здійснення національної політики і стратегії, які внаслідок прийнятих заходів можуть вплинути на збалансоване лісоуправління та захист лісів у Карпатах.

МЕТА 2 – Співпраця на регіональному рівні

Захід 2.1. Визначити оптимальний рівень координації та співробітництва між національними установами, регіональними і місцевими владами та громадами з метою заохочення спільної відповідальності у процесі впровадження Протоколу, наприклад використовуючи існуючі інструменти та програми ЄС щодо секторального, регіонального співробітництва та добросусідства.

Захід 2.2. Запровадити заходи щодо сприяння залученню та сприяння участі регіональних і місцевих органів влади та громад та інших зацікавлених сторін щодо запровадження Протоколу.

Захід 2.3. Запровадити заходи щодо покращення взаємодії громад, власників і користувачів лісів на різних стадіях підготовки та реалізації національної політики і заходів.

МЕТА 3 – Міжнародна співпраця

Захід 3.1. Запровадити активну транскордонну співпрацю з метою кращої і подальшої реалізації цілей Протоколу, наприклад забезпечення виконання планів управління лісами та охорони лісів.

Захід 3.2. Сприяння співробітництву між регіональними та місцевими органами влади на міжнародному рівні шляхом їх залучення та дозволу їхньої участі. Реалізація заходів, які спрямовані на вирішення спільних проблем у найприйнятливіший спосіб.

Захід 3.3. Сприяння та заохочення до активної співпраці між відповідними міжнародними структурами, відповідальними за/або залученими у розробку, ревізію їх регіональних або глобальних секторальних політик та стратегій, таких як ЄС, макрорегіональні стратегії по Дунаю та регіону Чорного моря, що можуть вплинути на стійке управління і захист лісів у Карпатах, щоб гарантувати, що цілі Протоколу належним чином будуть враховані в національних, регіональних і глобальних стратегіях.

Захід 3.4. Розробка партнерських угод між адміністраціями охоронних територій Сторін, особливо з огляду на транскордонні охоронні території або ті, що зосереджені у прикордонних територіях.

МЕТА 4 – Підтримання та розширення лісового покриву

Захід 4.1. Вживати заходів щодо підтримки існуючого лісового покриву завдяки збалансованому лісоуправлінню та просторовому плануванню.

Захід 4.2. Проведення заходів, якщо необхідно, для збільшення площі лісового покриву, беручи до уваги високу екологічну значимість ареалів системи Натура 2000 та інших цілей Карпатської конвенції і Протоколів до неї.

МЕТА 5 – Забезпечення продуктивних функцій лісів та їх значення у розвитку сільських районів

Захід 5.1. Розробити та запровадити заходи, що спрямовані на забезпечення продуктивних функцій лісів та підвищення їхньої ролі у розвитку сільських районів шляхом проведення відповідної політики з урахуванням різних видів власності і раціонального використання деревини.

Захід 5.2. Ідентифіковані засоби підтримки власникам лісів, лісовим менеджерам та їх об'єднанням з метою гарантування сталого управління лісами.

Захід 5.3. Боротьба з нелегальними лісозаготівлями та пов'язаної з ними торгівлею завдяки посиленню застосування лісового законодавства та інших відповідних законів.

Захід 5.4. Сприяння сталій заготівлі та маркетингу недеревних лісових продуктів.

Захід 5.5. Розробка та поширення використання системи плати за екосистемні послуги, де це є доцільним.

МЕТА 6 – Управління лісами в охоронних територіях та ідентифікація і захист природних лісів та особливо – пралісів

Захід 6.1. Запроваджувати заходи щодо ідентифікації та охорони природних лісів та особливо пралісів завдяки створенню національних/транскордонних охоронних територій, достатньої кількості та розміру та/або інших спеціальних заходів охорони.

Захід 6.2. Реалізація заходів, спрямованих на збереження генетичних ресурсів природних лісів Карпатського регіону.

Захід 6.3. У разі потреби, погодити заходи щодо компенсації витрат чи економічних втрат суб'єктів господарювання внаслідок застосування заходів, спрямованих на охорону природних лісів та особливо – пралісів.

Захід 6.4. Забезпечення узгодженості між планами управління об'єктів (територій) ПЗФ і планами ведення лісового господарства в лісових охоронних територіях Карпатського регіону.

Захід 6.5. Реалізація заходів на національній території для забезпечення довгострокового збереження, підтримки, захисту, відновлення та збалансованого використання природних лісів.

МЕТА 7 – Поліпшення захисних функцій лісів

Захід 7.1. Прийняття заходів для покращення захисних функцій лісів в цілому, а, зокрема, таких як запобігання повеням, ґрунтовій ерозії, зсувам, лавинам і каменепадам, шляхом сприяння відповідним методам ведення лісового господарства з метою підвищення стабільності і стійкості лісів до природних і антропогенних впливів.

МЕТА 8 – Сприяння наближеному до природи лісівництву

Захід 8.1. Сприяння наближеному до природи лісівництву.

МЕТА 9 – Покращення лісотранспортної інфраструктури гірських лісів

Захід 9.1. Вжити заходів стосовно будівництва нових лісових автодоріг у гірських лісах, де це є необхідним та покращення технічного стану наявних.

Захід 9.2. Вжити заходів щодо оптимізації способів первинного транспортування деревини.

МЕТА 10 – Поєднуємо лісівництво, дику природу та потреби екологічної мережі

Захід 10.1. Розробка та запровадження збалансованих методів щодо гармонізації лісоуправління та управління дикою природою в Карпатському регіоні.

МЕТА 11 – Лісівництво і зміни клімату

Захід 11.1. Прийняття заходів, політики і стратегій для підвищення ролі лісопромислового і лісогосподарського секторів у пом'якшенні наслідків змін клімату. Надання особливої уваги пошуку правильного балансу між збільшенням запасів вуглецю в лісових екосистемах, сприянню використання поновлюваних джерел енергії на базі деревини та раціональному використанню деревини як замінника матеріалів, які отримані з невідновлюваних ресурсів.

Захід 11.2. Враховуючи зростаючу вразливість лісів до пожеж та інших екстремальних явищ у зв'язку зі зміною клімату, вжиття заходів для зниження ризиків і пом'якшення їх наслідків, для адаптації стратегій і заходів з метою підвищення стабільності і стійкості лісів Карпат.

МЕТА 12 – Соціальні функції лісів

Захід 12.1. Створення ефективних схем посилення координації та співпраці між установами в рамках існуючої організаційної структури з метою посилення координації та кооперації між лісовими інституціями, а також між регіональними і місцевими органами влади, що мають відношення до управління лісовими ресурсами із залученням інших зацікавлених сторін серед іншого з метою підвищення використання соціальних функцій лісів, зокрема щодо створення робочих місць та підвищення рівня зайнятості в регіоні, покращення виробничих умов виконання лісогосподарських операцій, охорони культурної спадщини, посилення надання лісами рекреаційних послуг.

Захід 12.2. Врахування високої значимості лісів для розвитку туризму з огляду на врахування політики сталого розвитку туризму у плануванні ведення лісового господарства.

Захід 12.3. Взято до уваги культурну спадщину і традиційні практики, пов'язані з лісоуправлінням, та основні потреби місцевого населення у плануванні ведення лісового господарства.

МЕТА 13 – Розвиток сумісних систем моніторингу та єдиної інформаційної системи

Захід 13.1. Співпраця в рамках існуючих міжнародних ініціатив щодо гармонізації моніторингу лісів у Карпатах шляхом створення спільної системи інформації про екологічний стан лісів у Карпатах (відповідно до Статті 12 Карпатської Конвенції).

МЕТА 14 – Координація наукових досліджень та обмін інформацією

Захід 14.1. Сприяння і координація наукових досліджень та обміну інформацією про Карпатські ліси.

Захід 14.2. Координація та співпраця в наукових дослідженнях, що проводяться на території Сторін або їх наукових установ.

МЕТА 15 – Спільні програми і проекти

Захід 15.1. Беруть активну участь відповідно до потреб і можливостей кожної із Сторін, у загальних програмах і проектах з діяльності, яка спільно проводиться Сторонами в Карпатах.

МЕТА 16 – Заходи з фінансування

Захід 16.1. Визначення можливостей підтримки за допомогою податкових та/або фінансових заходів реалізацію положень Протоколу, його цілей і всіх пов'язаних з ним дій та заходів.

Захід 16.2. Визначити, розробити та запровадити, у разі необхідності, відповідні схеми плати за екосистемні товари та послуги, що надаються лісами.

МЕТА 17 – Освіта, інформація та обізнаність громадськості

Захід 17.1. Сприяння освіті, інформації та підвищенню обізнаності громадськості щодо лісів Карпат, з урахуванням культурної спадщини і традиційних знань щодо практик відносно лісоуправління.

Захід 17.2. Забезпечення доступу громадськості до інформації про реалізацію протоколу і публікація всіх відповідних даних з урахуванням принципів та інструментів Аархуської конвенції.

МЕТА 18 – Ефективність дій, забезпечення реалізації стратегічного плану

Захід 18.1. Сторони повинні здійснювати всі необхідні заходи з метою гарантування впровадження Протоколу в співпраці з іншими відповідними експертними мережами для виконання заходів у межах їх компетенції.

Захід 18.2. Визначити національний орган, відповідальний за впровадження Протоколу та зробити цю інформацію доступною для інших Сторін.

Захід 18.3. Сторони будуть представляти в Секретаріат за три місяці до кожного чергового засідання Конференції Сторін доповідь про 3-річну діяльність, яка була спрямована на здійснення Протоколу та її ефективність, на основі форми, яка розроблена робочою групою щодо збалансованого лісоуправління Карпатської конвенції.

Висновки. "Стратегічний план дій для впровадження Протоколу про стале управління лісами" є продуманим і обґрунтованим міжнародним документом, обов'язковим для виконання країнами-членами Карпатської конвенції. Його завдання відображають суть необхідних планомірних дій, які потрібно здійснювати для досягнення реальності сталого управління лісами та збалансованого розвитку регіону Карпат.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ведмидь Н. Устойчивое лесопользование в Украине – реально! / Н. Ведмидь // Оборудование и инструмент для профессионалов. – 2010. – №5-6. – С. 72-75.

2. Закон України "Про ратифікацію Протоколу щодо сталого управління лісами до Рамковій конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат", № 5432-УІ від 16.10.2012 р.

3. Карпатська конвенція: десять років здобутків і втрат [Електронний ресурс]: – Режим доступу: http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/karpatska-konvencija-desjat-rokiv-zdobutkiv-i-vtrat/

4. Коржов В.Л. Вдосконалення лісокористування як фактор запобігання кліматичних змін / В.Л. Коржов // Наукові праці Лісівничої академії наук України : зб. наук. праць. – 2011. – Вип. 9. – С. 189-193.

5. Коржов В.Л. Оптимальна транспортна мережа у лісфонді як фактор екологічної стабільності та сталого природокористування / В.Л. Коржов // Наук. вісник УкрДЛТУ. Лісова інженерія: техніка, технологія і довкілля. – 2004. – Вип. 14.3. – С. 201-207.

6. Парпан В.І. До питання екологізації гірських лісозаготівель / Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 80-річчю з дня народження П.С. Пастернака "Наукові основи ведення сталого лісового господарства" // В.І. Парпан, В.Л. Коржов, В.П. Корнієнко, Ю.К. Сидорук. – Івано-Франківськ, 2005. – С. 203-207.

7. Полякова Л.В. Карпатська конвенція. Для лісів Карпат узгоджено напрями розвитку / Л.В. Полякова //Лісовий і мисливський журнал. – 2011. – №3. – С. 2-3.

8. Посібник з Карпатської конвенції. – Шентендре: Регіональний Екологічний Центр Центральної та Східної Європи, 2007. – 198 с.

9. Солодкий В.Д. Принципи та механізми реалізації стратегії Карпатської конвенції у Буковинських Карпатах і Передкарпатті / В.Д. Солодкий // Наукові праці Лісівничої академії наук України: зб. наук. праць. – 2012. – Вип. 10 – С. 218-223.

10. Стратегія виконання Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат /Розпорядження КМ України від 16.01.2007р. №11-р.

11. Чернявський М.В. Концептуальні засади наближеного до природи лісівництва / М.В.Чернявський, Г.Т. Криницький, В.І. Парпан, М.М. Ведмідь, В.О. Тарасенко // Наукові праці Лісівничої академії наук України: зб. наук. праць. – 2012. – Вип. 10. – С. 43-47.

12. UNEP, Carpathian Convention (2011): Protocolon Sustainable Forest Management [Електронний ресурс]: – Режим доступу: files/carpathiancon/Downloads/01%20The%20Convention/1.1.2.2%20ProtocolonSustainableForestManagementsigned27may2011.pdf.

13. Strategic Action Plan for the Implementation ofthe Protocol onSustainableForestManagement (Bratislava. 2011) tothe Framework Conventionont heProtectionandSustainableDevelopmentoftheCarpathians (Kyiv. 2003) [Електронний ресурс]: – Режим доступу: http://www.carpathianconvention.org/tl_files/carpathiancon/Downloads/03%2520Meetings%2520and%2520Events/COP/2014_COP4_Mikulov/Follow%2520Up/DOC11_Forest%2520SAP%2520FINAL_26SepCOP4.pdf&rct=j&frm=1&q=&esrc=s&sa=U&ei=wdWNVM76JoTqyQOviILwDQ&ved=0CCEQFjAC&usg=AFQjCNFnCnwbOUmIzie1kNZJsR9rRfPsCw

В.Л. Коржов, Л.В. Полякова

СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ЗАДАЧИ РАЗВИТИЯ ЛЕСНОГО СЕКТОРА КАРПАТ

Поданы общие сведения о “Рамочной конвенции об охране и устойчивом развитии Карпат” (в дальнейшем – Карпатская конвенция) и разработанном для выполнения ее задач “Протоколе об устойчивом управлении лесами”, утвержденном на Третьей конференции сторон Карпатской конвенции (Братислава, 2011). Представлена информация об особенностях разработки “Стратегического плана действий для внедрения Протокола об устойчивом управлении лесами”, который утвержден Четвертой конференцией сторон (Микулов, Чехия, 2014). Приведены, предусмотренные стратегическим планом действий, обязательные для выполнения задачи и мероприятия для каждой из них.

Ключевые слова: Карпатская конвенция, устойчивое управление лесами, стратегический план действий

V. Korzhov, L. Polyakova

STRATEGIC TASKS FOR DEVELOPMENT OF THE CARPHATIAN FOREST SECTOR

An overview of the “Framework Convention for the Protection and Sustainable Development of the Carpathians” (hereinafter Carpathian Convention) is provided, and the “Protocol on Sustainable Forest Management” to carry out its tasks was developed and approved at the Third Conference of the Parties of the Carpathian Convention (Bratislava, 2011). Information about the special features for development of the “Strategic Action Plan for the implementation of the Protocol on Sustainable Forest Management” is presented. It was approved by the Fourth Conference of the Parties (Mikulov, Czech Republic, 2014). The strategic plan includes 18 objectives aimed at maintaining and increasing forest cover, identification and protection of natural forests and virgin forests, improvement of protection, social and productive functions of forests and their role in rural development, promotion of close-to-nature forestry, improvement of forest transport infrastructure in mountain forests, development of monitoring and information systems, coordination of research, implementation of joint programs and projects, and improvement of education and public awareness. For each objective, specific obligatory measures and expected results are foreseen. The State Agency of Forest Resources of Ukraine has already instructed subordinate enterprises to take into account the requirements of the strategic action plan in their activities and, starting from 2015, to submit reports on its measures implementation .

Key words: Carpathian Convention, sustainable forest management, strategic action plan